YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

13 päivänä joulukuuta 2001 *

Asiassa C-206/00,

jonka Tribunal administratif de Châlons-en-Champagne (Ranska) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Henri Mouflin

vastaan

Recteur de l'académie de Reims,

Syndicat général de l'Éducation nationale et de la Recherche publique CFDT de la Marnen (SGEN CFDT 51) osallistuessa asian käsittelyyn,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) ja

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24) tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. Colneric sekä tuomarit R. Schintgen ja V. Skouris (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Mouflin ja Syndicat général de l'Éducation nationale et de la Recherche publique CFDT de la Marne (SGEN CFDT 51), edustajanaan avocat H. Masse-Dessen,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään R. Abraham ja A. Lercher,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään H. Michard,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.5.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal administratif de Châlons-en-Champagne on esittänyt 25.4.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 25.5.2000, EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) ja miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, jossa kantajana on opettaja Mouflin, jota tukee Syndicat général de l'Éducation nationale et de la Recherche publique CFDT de la Marne (jäljempänä SGEN CFDT 51) ja vastaajana on Académie de Reimsin rehtori ja joka koskee Marnen kouluhallintoalueen tarkastajan 10.11.1998 tekemää päätöstä, jolla tarkastaja kumosi aiemman, 20.10.1998 tekemänsä päätöksen poistaa Mouflin opettajaluettelosta välittömän eläkkeelle jäämisen vuoksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Perustamissopimuksen 119 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

"Jokainen jäsenvaltio huolehtii ensimmäisen vaiheen aikana miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisesta ja pitää sen voimassa sen jälkeen.

Tätä artiklaa sovellettaessa palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna."

4 EY 141 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään 1.5.1999 alkaen seuraavaa:

"1. Jokainen jäsenvaltio huolehtii sen periaatteen noudattamisesta, jonka mukaan miehille ja naisille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka.

2. Tässä artiklassa palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna."

5 Direktiivin 79/9/ETY 3 artiklan 1 kohdan 1 alakohdan a alakohdan kolmannessa luetelmakohdassa säädetään seuraavaa:

"Tätä direktiiviä sovelletaan:

a) lakisääteisiin järjestelmiin, jotka antavat turvaa seuraavien tapausten varalta:

— —

— vanhuus."

6 Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi eikä välillisesti etenkään siviilisäädyn tai perheaseman perusteella eikä varsinkaan, kun on kysymyksessä:

— järjestelmien soveltamisala ja niiden piiriin pääsemisen edellytykset;

— velvollisuus osallistua rahoitukseen ja maksuosuuksien laskentaperusteet;

— etuuksien, aviopuolisosta ja huollettavista johtuvat lisät mukaan lukien, laskentaperusteet sekä etuuksiin olevan oikeuden kestoa ja jatkumista koskevat edellytykset.

2. Tasa-arvoisen kohtelun periaate ei rajoita naisten suojelua äitiyden perusteella koskevien säännösten soveltamista."

7 Saman direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohta kuuluu seuraavasti:

"1. Tämä direktiivi ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta jättää sen soveltamisalan ulkopuolelle:

a) eläkeiän määrittelyä vanhuus- ja työeläkkeen myöntämiseksi sekä sen mahdollisia vaikutuksia muihin etuuksiin;

— — ."

Kansallinen lainsäädäntö

8 Ranskan virkamiesten eläkejärjestelmästä säädetään Code des pensions civiles et militaires de retraitessa (siviili- ja sotilasvirkamiesten eläkkeistä annettu laki;

jäljempänä eläkelaki). Eläkelain nykyisin voimassa oleva versio perustuu 26.12.1964 annettuun lakiin nro 64-1339 (JORF 30.12.1964), jolla korvattiin aiempi, 23.5.1951 annetun asetuksen nro 51-590 liitteenä oleva laki, sekä erinäisiin myöhempiin muutoksiin.

9 Eläkelain L.1 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Eläke on henkilökohtainen ja elinikäinen rahallinen suoritus, joka myönnetään siviili- ja sotilasvirkamiehille sekä kuolemantapauksessa heidän jälkeensä jääville lakisääteisille oikeudenomistajille korvauksena tehtävien säännönmukaisesta päättymisestä.

Eläkkeen suuruus määräytyy palveluksen tason, keston ja luonteen perusteella, ja eläkkeen avulla eläkkeensaajalle taataan virkauran päätyttyä aineelliset olosuhteet, jotka ovat suhteessa siihen asemaan, joka hänellä on tehtäviensä osalta."

10 Eläkelain L. 24 §:n 1 momentin 3 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Eläkeoikeus syntyy välittömästi:

— —

3. Naispuolisille virkamiehille

— —

b) jos se on perusteltua L. 31 §:ssä säädetyin edellytyksin

virkamiehen tultua työkyvyttömäksi tai sairastuttua parantumattomasti siten, että hän ei voi hoitaa aikaisempia tehtäviään,

tai virkamiehen puolison tultua työkyvyttömäksi tai sairastuttua parantumattomasti siten, ettei tämä voi harjoittaa mitään ammattia."

11 Eläkelain L. 31 §:ssä määritellään ensinnäkin edellytykset, joiden perusteella arvioidaan väitetyn työkyvyttömyyden olemassaoloa, sekä toiseksi määritetään asian ratkaisemiseen toimivaltainen viranomainen.

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Mouflin on syntynyt helmikuussa 1944. Hän on Marnen departementissa (Ranska) toimiva opettaja ja valtion virkamies.

13 Mouflin on vedonnut eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan mukaiseen oikeuteen vaatia välitöntä eläkkeelle pääsyä, jotta hän voisi hoitaa parantumattomasti sairastunutta vaimoaan.

14 Marnen kouluhallintoalueen tarkastaja, joka on myös valtakunnallisen koululaitoksen alueellinen johtaja Marnen departementissa, ilmoitti toimivaltaisen uudistuskomitean puoltavan lausunnon saatuaan Mouflinin poistamisesta opettajaluettelosta 20.10.1998 antamallaan päätöksellä.

15 Päätös kumottiin kuitenkin 10.11.1998 kouluhallintoalueen tarkastajan uudella päätöksellä, jossa viitataan 6.11.1998 päivättyyn opetusministerin kirjeeseen: sen mukaan oikeus jäädä eläkkeelle työkyvyttömän puolison hoitamista varten on varattu ainoastaan naispuolisille virkamiehille. Mouflin määrättiin päätöksessä takaisin hoitamaan aiempaa virkaansa.

16 Mouflin nosti kanteen 10.11.1998 tehdystä päätöksestä Tribunal administratif de Châlons-en-Champagnessa.

17 Kyseinen kansallinen tuomioistuin toimitti asiakirja-aineiston Conseil d'État'lle lausuntoa varten. Saatuaan tältä 4.2.2000 päivätyn lausunnon tuomioistuin päätti lykätä asian käsittelyä sekä esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Ovatko Ranskan virkamieseläkejärjestelmän mukaiset eläkkeet Rooman sopimuksen 119 artiklassa (josta on tullut Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artikla) tarkoitettua palkkaa?

Ja myöntävässä tapauksessa: onko siviili- ja sotilasvirkamiesten eläkkeestä annetun lain L. 24 §:n 1 momentin 3 kohdassa jätetty samapalkkaisuusperiaate huomiotta?

2) Mikäli Rooman sopimuksen 119 artiklaa ei voida soveltaa, ovatko 19.12.1978 annetun direktiivin 79/7/ETY säännökset esteenä sille, että Ranska pitää voimassa siviili- ja sotilasvirkamiesten eläkkeistä annetun lain L. 24 §:n 1 momentin 3 kohdan kaltaisia säännöksiä?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

18 Aluksi on aiheellista todeta, että kun ennakkoratkaisupyyntöä koskevaa päätöstä tarkastellaan kokonaisuutena, käy selvästi ilmi, että kansallinen tuomioistuin tiedustelee ensimmäisen kysymyksensä avulla yhteisöjen tuomioistuimelta ainoastaan sitä, miten perustamissopimuksen 119 artiklaa on tulkittava. EY 141 artikla mainitaan kysymyksessä 119 artiklan yhteydessä vain sen toteamiseksi, että perustamissopimuksen 119 artikla on korvattu Amsterdamin sopimuksessa sen tultua voimaan kyseisellä artiklalla.

19 Näin ollen ensimmäisen kysymyksen vastauksessa on aiheellista ottaa huomioon ainoastaan perustamissopimuksen 119 artikla.

Kysymyksen ensimmäinen osa

20 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksensä ensimmäisessä osassa lähinnä sitä, kuuluvatko Ranskan virkamieseläkejärjestelmän kaltaisen järjestelmän perusteella myönnettävät eläkkeet perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan.

21 Tältä osin on aiheellista muistaa, että yhteisöjen tuomioistuin on jo 29.11.2001 antamassaan tuomiossa C-366/99, Griesmar (Kok. 2001, s. I-9383) vastannut samaan kysymykseen.

22 Yhteisöjen tuomioistuin on kyseisessä tuomiossa todennut, että Ranskan virkamieseläkejärjestelmän kaltaisen järjestelmän perusteella myönnettävät eläkkeet kuuluvat perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan.

23 Näin ollen ensimmäisen kysymyksen ensimmäiseen kohtaan on vastattava, että Ranskan virkamieseläkejärjestelmän kaltaisen järjestelmän perusteella myönnettävät eläkkeet kuuluvat perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan.

Kysymyksen toinen osa

24 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksensä toisessa osassa erityisesti, onko samapalkkaisuuden periaatteen vastaisena pidettävä eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan b alakohdan kaltaista kansallista

säännöstä, jonka mukaan ainoastaan naispuolinen virkamies voi jäädä välittömästi eläkkeelle virkamiehen puolison tultua työkyvyttömäksi tai sairastuttua parantumattomasti siten, ettei tämä voi harjoittaa mitään ammattia, ja jossa kyseinen oikeus evätään samassa tilanteessa olevilta miespuolisilta virkamiehiltä.

25 Mouflin ja SGEN CFDT 51 väittävät, että eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohta on perustamissopimuksen 119 artiklan vastainen, siltä osin kuin siinä annetaan naispuolisille virkamiehille tietty etu siten, että heillä on mahdollisuus jäädä eläkkeelle ennen miespuolisia, vastaavassa tilanteessa olevia virkamiehiä.

26 Komissio on yhtä mieltä asiasta.

27 Ranskan hallitus on ilmoittanut valmisteilla olevista säännöistä, joita voidaan tulevaisuudessa tulkita siten, että toimivaltaiset viranomaiset voivat soveltaa eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohtaa kaikkiin virkamiehiin sukupuolesta riippumatta. Ranskan hallitus on lisäksi todennut luottavansa kysymyksen toisen osan ratkaisemisessa yhteisöjen tuomioistuimen antamaan vastaukseen.

28 On aiheellista huomauttaa, että perustamissopimuksen 119 artiklan mukainen samapalkkaisuuden periaate, kuten syrjintäkiellon yleinen periaatekin, jonka erityinen ilmaus se on, edellyttää, että miespuoliset ja naispuoliset työntekijät, joihin sitä sovelletaan, ovat toisiinsa verrattavassa tilanteessa (ks. asia C-218/98, Abdoulaye ym., tuomio 16.9.1999, Kok. 1999, s. I-5723, 16 kohta).

29 Siltä osin kuin on kyse eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan mukaisesta oikeudesta jäädä välittömästi eläkkeelle, mies- ja naispuolisten virkamiesten

tilanteet ovat toisiinsa verrattavissa. Ei ole mitään perusteita erottaa toisistaan tilannetta, jossa miespuolisen virkamiehen puoliso on tullut työkyvyttömäksi tai sairastunut parantumattomasti siten, ettei tämä voi harjoittaa mitään ammattia, ja tilannetta, jossa naispuolisen virkamiehen puoliso on tullut työkyvyttömäksi tai sairastunut parantumattomasti.

30 Eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdassa ei kuitenkaan myönnetä miespuoliselle virkamiehelle, jonka puoliso on työkyvytön, oikeutta jäädä välittömästi eläkkeelle. Säännöksellä syrjitään näin ollen tällaisessa tilanteessa olevaa miespuolista virkamiestä sukupuolen perusteella.

31 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kysymyksen toiseen osaan on aiheellista vastata, että perustamissopimuksen 119 artiklan mukaisen miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen vastaisena on pidettävä eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan b alakohdan kaltaista kansallista säännöstä, jonka mukaan ainoastaan naispuolinen virkamies voi jäädä välittömästi eläkkeelle virkamiehen puolison tultua työkyvyttömäksi tai sairastuttua parantumattomasti siten, ettei tämä voi harjoittaa mitään ammattia, ja jossa kyseinen oikeus evätään samassa tilanteessa olevilta miespuolisilta virkamiehiltä.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

32 Toiseen kysymykseen pyydetään vastausta vain siinä tapauksessa, että perustamissopimuksen 119 artiklaa ei sovelleta Ranskan virkamieseläkejärjestelmän kaltaisen järjestelmän perusteella myönnettyihin eläkkeisiin. Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäiseen osaan annetun vastauksen mukaan tällaisen järjestelmän perusteella myönnetyt eläkkeet kuuluvat kyseisen perustamissopimuksen artiklan soveltamisalaan.

33 Ei näin ollen ole tarpeen vastata toiseen kysymykseen.

Oikeudenkäyntikulut

34 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on ratkaissut Tribunal administratif de Châlons-en-Champagnen 25.4.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Ranskan virkamieseläkejärjestelmän kaltaisen järjestelmän perusteella myönnettävät eläkkeet kuuluvat perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) soveltamisalaan.

Perustamissopimuksen 119 artiklan mukaisen miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen vastaisena on pidettävä Ranskan siviili- ja sotilasvirkamiesten eläkkeistä annetun lain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan b alakohdan kaltaista kansallista säännöstä, jonka mukaan ainoastaan naispuolinen virkamies voi jäädä välittömästi eläkkeelle virkamiehen puolison tultua työkyvyttömäksi tai sairastuttua parantumattomasti siten, ettei tämä voi harjoittaa mitään ammattia, ja jossa kyseinen oikeus evätään samassa tilanteessa olevilta miespuolisilta virkamiehiltä.

Colneric Schintgen Skouris

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä joulukuuta 2001.

R. Grass N. Colneric

kirjaaja toisen jaoston puheenjohtaja